

LES PESQUERES DE CINGLE

L'AVENTURA DEL MAR ALS PENYA-SEGATS

Rafael Cebrián Gimeno

Al migdia de les terres valencianes, el litoral de la Marina, des de Dénia cap al sud, perfila una costa retallada on s'alternen cales pedregoses, illots rocosos i abruptes penya-segats, imponents façanes marines d'estimballs sobre aigües profundes. En aquest lluminós escenari de mar i muntanyes, llauradors audaços, pescadors per necessitat, van viure la perillosa aventura de les pesqueres. Despenjant-se amb cordes per les parets rocoses, vençant el vertigen dels cingles marins, aconseguien accedir a la precarietat d'un relleix en primera línia sobre el mar per pescar des d'allí durant la nit. Solitària i callada aventura en la fosca immensitat de la

**«EN AQUEST LLUMINÓS ESCENARI
DE MAR I MUNTANYES DE LA COMARCA
DE LA MARINA, AUDAÇOS LLAURADORS,
PESCADORS PER NECESSITAT,
VAN VIURE LA PERILLOSA AVENTURA
DE LES PESQUERES»**

llarga nit fins a les primeres llums de l'alba. Cansament i son, hores d'aguait i risc de caiguda a l'aigua. L'encís del mar i de la muntanya, identificats en el mateix escenari de la peripècia humana: la unió de l'home amb el medi en la lluita per la supervivència. Paisatges que ara tanca el silenci, on aquells agricultors, que no pescadors professionals ni mariners, complementaven, amb una tan peculiar i exposada modalitat de pesca, els jornals sempre insuficients. Les pesqueres ja són només memòria en la història del treball, llegat de les penalitats, de l'atzar i l'esforç físic que exigia llavors, a les classes més desfavorides, l'obtenció del suport diari.

A la fotografia, vista interior de la cova dels Arcs, a Benitatxell.

Balcó de les pesqueres al camí dels penya-segats. Tot i que conèixer de prop les pesqueres requereix material i habilitat d'alpinista, aquesta ruta permet recórrer en altura el medi natural de les pesqueres de Benitatxell.

■ UNA PRÀCTICA SINGULAR

La denominació de «pesquera de cingle» singularitza una forma de captura caracteritzada per practicar-se des de llocs de difícil accés, en penyals o penya-segats emergents sobre el mar. Les condicions requerides per a l'emplaçament de la pesquera, a fi d'optimitzar les captures, comportaven, en la majoria dels casos, moltes dificultats d'aproximació, en rares ocasions a peu pla. Aquests vessats impressionants i elevats, caigudes verticals vertiginoses i fins i tot voladissos sobre l'espill de l'aigua imposaven per les seues característiques de tallada façana rocosa la necessitat d'instal·lacions que permeteren la mobilitat: senzills sistemes amb cordes, escales, passamans, troncs encreuats com a passarel·la amb estaques encaixades en clavills o en forats. Calia guanyar la proximitat al mar, cercar les millors condicions naturals que facilitaren les maniobres

de pesca: un relleix o una balma amb la verticalitat del voladís sobre la làmina de les aigües i la major profunditat dels fons rocosos, àmbit d'un dens univers subaquàtic. La fusta emprada procedia dels pins de les proximitats, arbres de dura fibra crescuts en la sequedat i la salinitat marítima. D'espart per a les cordes, també resistent a l'acció del mar i durador davant la intempèrie, tampoc no en faltava. Cordes que, ben sovint, eren trenades pels mateixos pescadors.

Quan la morfologia de les parets no proporcionava un espai adequat, una terrassa prou folgada que permetera acollir un home i en què poguera desplegar les operacions de pesca –circumstància poc freqüent–, s'hi instal·lava una plataforma: una estructura de fusta d'un metre i mig per dos, coberta amb canyes –el canyís–, fermada amb tirants de corda grossa, separada de la paret i sobre l'aigua, amb un dispositiu a manera de frontissa que permetia retirar-la i plegar-la contra la paret, a fi de preservar-la dels embats del mar en els temporals i del deteriorament de la intempèrie.

Ancorar un canyís no era tasca senzilla, es tractava d'un muntatge difícil i compromès que implicava un gran risc per al pescador. Els aeris i perillosos precipicis limitaven la mobilitat i seguretat dels instal·ladors en unes condicions de treball tan precàries. Acrobàtica tasca que requeria la intervenció de professionals i l'ajuda d'uns quants homes.

Aprofitant algun buit o coveta natural, s'habilitava un petit refugi, amb parets de protecció de pedra seca o d'obra. Un recer de confort ben modest on aixoplugar-se, descansar, dormir algun moment, guardar efectes i aparells... o bé passar la nit quan al mar, agitat pel vent, no es podia pescar, a l'expectativa que la claredat permetera enfilar-se per les cordes i eixir als camins, operació de retorn o d'accés tan perillosa que només s'havia de fer amb llum. Alguns d'aquests abrics es tancaven amb porta quan es trobaven en llocs més accessibles vora els camins.

Aquests dispositius auxiliars, el lloc de la pesca, els aparells i els seus elements, es denominen i singularitzen en el seu conjunt com les pesqueres de cingle, a diferència d'altres arts de captura. Una duríssima activitat, selectiva per la seua naturalesa, que requeria no poques dosis de valor i destresa, en una tasca tan inquietant que tan sols es podia acceptar per necessitat i no com a esport. Els pescadors de cingle no eren professionals: es tractava de llauradors humils o jornalers vin-

**«LA DENOMINACIÓ DE
 “PESQUERA DE CINGLE”
 SINGULARITZA UNA
 FORMA DE CAPTURA
 CARACTERITZADA PER
 PRÀCTICAR-SE DES DE
 LLOCS DE DIFÍCIL ACCÉS, EN
 PENYALS O PENYA-SEGATS
 EMERGENTS SOBRE EL MAR»**

A les pesqueres o a la vora dels camins, els pescadors construïen refugis aprofitant algun buit o balma natural. A l'esquerra, la cova del Ti Domingo l'Abiar i, a la dreta, la cova Morro del Bou.

culats a la terra, que, amb l'aprofitament eventual dels recursos del mar, complementaven la dieta familiar, el menjar per a un o més dies, o bé incrementaven amb la venda del peix els mesquins ingressos provinents de l'agricultura. A més de l'autoconsum o de la venda, en comunitats de disponibilitat monetària reduïda era habitual baratar-lo per altres mercaderies o aliments. L'aridesa d'aquestes terres sempre assedegades, empo-bridades periòdicament per les cíclics sequeres, gravitava sobre els més desfavorits en el repartiment social i empentava els seus fills a l'aventura i incertesa de les pesqueres. El llaurador, esdevingut pescador, feia mitja jornada de treball al camp el dia que «baixava a la pesquera». Aquest binomi forçat llaurador/pescador, amb unes característiques úniques, exemplifica la lluita per la supervivència de les classes més desfavorides en les societats rurals, antany sempre necessitades de complementar els recursos amb què subvenir l'urgent dia a dia.

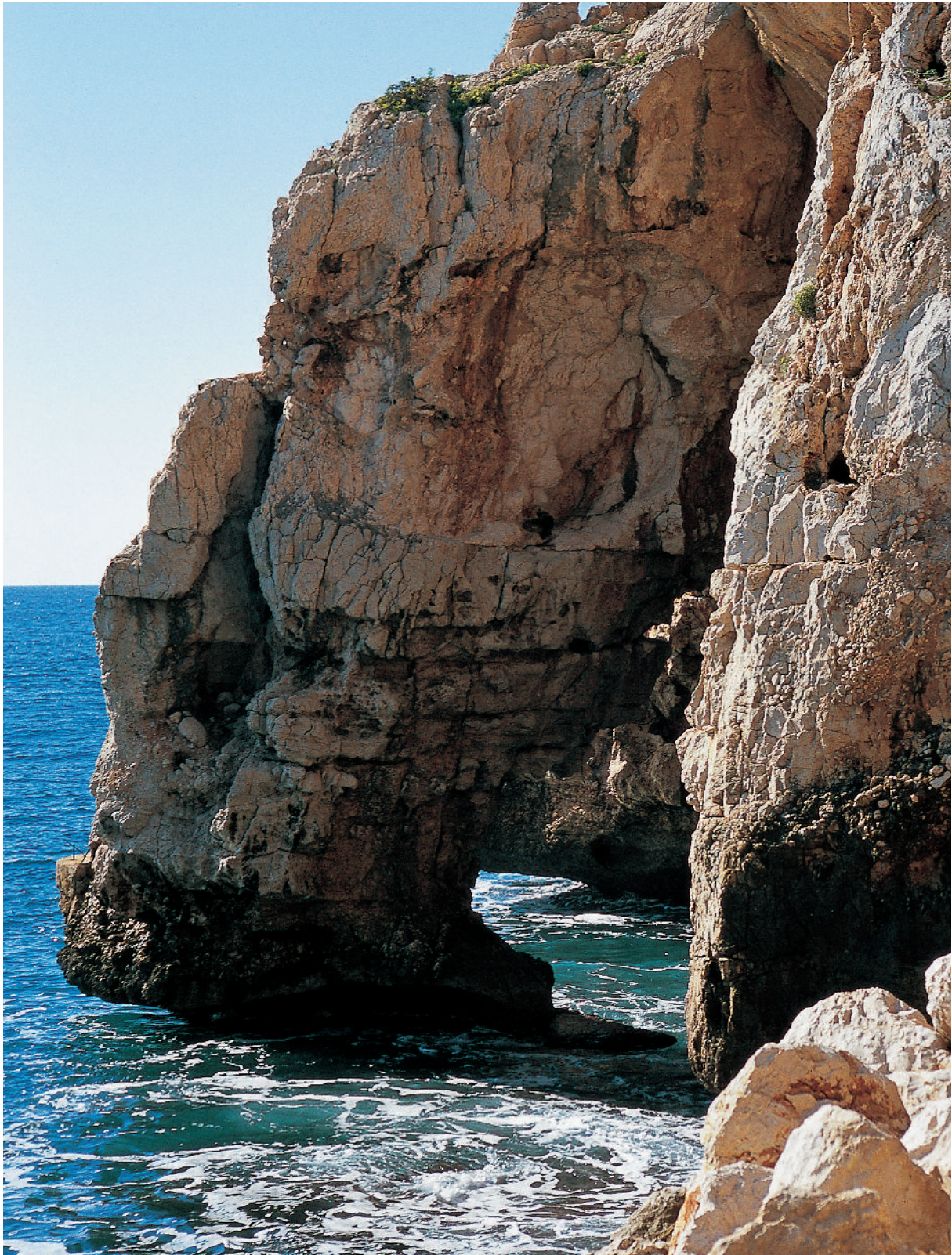
La pesca ocupava la nit, amb llum de fanals o carburers per captar determinades espècies que acudien atretes per la resplendor, principalment sèpies i calamars.

A poqueta nit, es despenjaven pels dispositius fins al lloc. Paraven els ormeigs segons les distintes tècniques, la destresa del pescador i el tipus de peix que s'intentava capturar; a vegades encenien un foc, després sopaven i, més tard, donava començament la sessió de pesca, llargues i fosques nits, sense lluna o avançat el minvant, amb la profunda foscor com a millor aliada en la pesca.

La temporada s'iniciava a la primavera de gener i acabava a final de març, l'etapa més propícia per a les espècies de pas, però podia anticipar-se o també prolongar-se fins a l'abril. Les calmes hivernals deixaven llisa la làmina de l'aigua, en les millors condicions per a pescar, coincidint amb el període en què sèpies i calamars s'aproximen a la costa. Cal imaginar el rigor de les llargues i fredes nits en el cor de l'hivern i la fosca i solitària vetlla de l'home davant del mar insondable.

Quan Venus, el brillant astre –l'estel de l'alba–, apareixia a l'horitzó i la foscor començava a dissipar-se amb les primeres i màgiques llums del nou dia, era arribat el moment de donar per acabada la tasca, retirar els ormeigs, recollir la plataforma i tornar a casa. Amb

Vista general de la cova dels Arcs. Els pescadors es despenjaven per aquests penya-segats fins arribar a la pesquera, situada en la part inferior esquerra de la imatge.

la càrrega a l'esquena –pesada si per fortuna la captura havia estat profitosa–, calia escalar les parets fins a eixir dels penya-segats i a peu ferm tornar de nou a trobar la calidesa del medi humà, la casa, la família, els amics. Podem imaginar en quines condicions enfilaven, després del cansament de la llarga vigília, els músculs enrampats per la permanència de genolls gran part de la nit o asseguts en la vora del canyís, atents a l'afluència dels peixos i previnguts en les maniobres de pesca per a no perdre l'equilibri que tan dramàtiques conseqüències podia tenir.

Fora de les pesqueres, els pescadors tenien el seu lloc de reunió a l'encreuament dels camins o en llocs convinguts que anomenaven *fumadors* –el descans invitava al modest plaer del cigar tan ben guanyat–, on s'esperaven els uns als altres per des d'allí caminar cap al poble o als mercats. La trobada, on es comentaven les incidències de la nit, era, també, una forma de control solidari per saber si faltava algú: tots eren conscients del perill latent que comportava l'activitat. Diuen els testimonis recopilats per la tradició oral que la major sinistralitat es produïa a la nit, al canyís, per trencament d'algun dels tirants, per la caiguda provocada pel cansament o per un desafortunat moviment. Nombre més gran d'accidents que en el descens i pujada de la pesquera, a pesar del manifest perill objectiu d'aquestes operacions, possiblement perquè el pescador parava més atenció i cautela en moure's en un espai tan insegur i compromès. Les caigudes al mar eren mortals de necessitat, majoritàriament aquests llauradors no sabien nadar i, en cas de saber-ne, difícilment podien arribar a ribes accessibles per a eixir de l'aigua en una costa tan abrupta.

Per al Poble Nou de Benitatxell, el lloc de trobada era vora una gran pedra coneguda com la Roca de la Lluna, que va ser destruïda quan es va obrir la polèmica i agressiva carretera de comunicació entre la urbanització de Las Cumbres del Sol i la cala del Moraig. Lamentable pèrdua d'un símbol, del poètic encant d'un nom, d'un lloc que cobrava vida amb la trobada de gents senzilles, avui tan sols en la memòria d'uns pocs, per als qui la naturalesa no era precisament un lloc ideal. Amb el feliç retorn i amb la captura aconseguida, tornava l'assossec a les famílies. L'arribada primerenca del peix fresc era un esdeveniment que aportava valors nutritius a la dieta llauradora i saborosos components a la rica i sàvia cuina de la Marina. La

**«DESPENJANT-SE AMB
 CORDES PER LES PARETS
 ROCOSES, VENCENT EL
 VERTIGEN DELS TALLATS
 MARINS, ARRIBAVEN A
 PRECARIS RELLEIXOS EN
 PRIMERA LÍNIA SOBRE EL
 MAR, PER A PESCAR DES
 D'ALLÍ DURANT LA NIT»**

Detall de la imatge de la pàgina anterior amb la pesquera existent a la cova dels Arcs. El pescador passava tota la nit en aquest relleix de difícil accés i amb mobilitat limitada.

venda tancava els avatars del dia i... fins a una altra pesquera, possiblement el mateix dia, sense a penes descansar, per aprofitar la bona ratxa.

■ LA GEOGRAFIA DE LES PESQUERES

La complexitat estructural del relleu Prebètic al migdia de la Comunitat Valenciana ha modelat l'abrupte perfil litoral, resolt amb l'alternança de platges pedregoses i cales, espectaculars i elevades façanes de costa brava encinglada, trencants i illots rocosos, reflex d'un paisatge interior summament diversificat per accidentats i majestuosos sistemes orogràfics que envaeixen l'àmbit marí. Un relleu determinant de la morfologia costanera que incorpora a l'esplèndid patrimoni paisatgístic de les terres valencianes un dels seus més bells

NITS I PEIXOS A LES PESQUERES DE CINGLE

Nits i peixos a les pesqueres de cingle

Antoni Barber, Ismael Guardiola i Miquel Almenara

Associació Cultural Puig Llorença. Poble Nou de Benitatxell, 1999. 252 pàgines.

Per a saber més sobre el món apassionant de les pesqueres i dels qui les van viure, un llibre fonamental ens endinsa en tots els factors que conformen tan singular activitat: *Nits i peixos a les pesqueres de cingle*. Els autors, Antoni Barber i Vallès, Ismael Guardiola i Mora i Miquel Almenara i Sebastià, després d'un laboriós esforç de recopilació, documenten de manera rigorosa i completa aquest episodi tan peculiar de la història del treball, orfe fins al moment d'una investigació acurada. Han escoltat i recollit les veus del passat, directament de la memòria viva dels últims pescadors de cingle, els seus testimonis eloqüents i commovedors; i, al mateix temps, han enregistrat la riquesa lingüística generada per la complexitat de l'activitat. Un patrimoni filològic de topònims i lèxic específic, irremissiblement condemnat a l'extinció bon punt que, desaparegudes les pesqueres com a activitat econòmica integrada en la cultura popular, les paraules que delimiten el seu univers perden la funció essencial del llenguatge transmissor.

Sobre aquest compendi històric i etnològic bàsic, els autors analitzen una societat molt diferent de la nostra i no molt llunyana en el temps i reflexionen sobre les seues mancances, la vida familiar i política. Es tracta, doncs, d'una aproximació necessària sense la qual no és possible comprendre en quin context la duresa física i el risc que comportava «baixar a la pesquera» s'inscrivien en l'imperiós mandat de la necessitat.

Molt poques restes materials sobreviuen de les pesqueres i, les que queden són tan sols esquinçalls de la instal·lació, com les restes d'un naufragi: la senzillesa dels elements naturals utilitzats, a mercè de l'efecte devastador del temps, precipita el final d'aquest llegat de la cultura material tan significatiu. La situació i la perillositat dels accessos impedeixen conservar-les com a museu a l'aire lliure i desaconsellen la visita d'un públic ciutadà. No obstant això, abans que la pèrdua comporte el vergonyós oblit, la necessitat de conservar aquest llegat per a les generacions futures obliga a salvaguardar la memòria d'aquesta activitat. *Nits i peixos a les pesqueres de cingle* és una important recopilació documental que transmet i perpetua en tota la seua dimensió el ric testimoni del passat de la pesca als penya-segats i, també, el record i homenatge als pescadors, el respecte a la riquesa cultural d'un poble.

R. C. G.

panorames marítims. Aquest paisatge radiant amenaçat pel turisme massificat i consumista i pel frenètic empaitament urbanístic, com una nova relació depredadora de l'home amb el medi.

Des de la proa encinglada del cap de Sant Antoni, divisòria entre les ciutats de Dénia i Xàbia, amb murades de 100 a 150 metres sobre el mar, la fisonomia litoral de les terres valencianes canvia radicalment. La costa que des del nord arriba definida per la suau corba del golf de València dona pas a la costa retallada de la Marina Alta, pels termes de Xàbia, Poble Nou de Benitatxell, Moraira, Teulada i Calp, en una successió de prolongats fronts rocosos submergits en l'intens blau d'aigües límpides i penya-segats inaccessibles, amb altituds superiors als cent metres. Aquest paisatge fascinant i evocador de les muntanyes abocades al mar, paradigma de la mediterraneïtat, va ser antany escenari natural de les pesqueres i de la peripècia dels seus protagonistes, llauradors de pobles agrícoles amb costes marineres. L'ahir i l'avui d'un paisatge social profundament diferenciat.

Conèixer de prop les pesqueres, o el que en queda, no és tasca fàcil, requereix la tècnica i el material de l'alpinista i també el seu hàbit davant el vertigen del buit. Però sí que és possible sentir l'alè intangible del seu passat contemplant els paisatges en què es van moure. Tot el litoral meridional des de Dénia ofereix miradors en els indrets més excel·lents i bells de la seua costa, miradors accessibles mitjançant l'automòbil, a través dels quals seguim a distància, des de la comoditat de la naturalesa dominada, la captivadora geografia de les pesqueres. Balcons mediterranis que obren panorames a la seducció de la mar, a la magnitud d'horitzons llunyans, contrapunt a la immediata i vigorosa naturalesa de tallamar esculpit en roca, que ens ajuda a interioritzar el món de la pesquera i admirar la gosadia d'aquells homes.

■ EL CAMÍ DELS PENYA-SEGATS A POBLE NOU DE BENITATXELL: BALCÓ DE LES PESQUERES

Les pesqueres van tenir especial rellevància al Poble Nou de Benitatxell, municipi de la Marina Alta, antany de prevalença agrícola, amb un límit marí del seu terme totalment encinglat, sense platges ni recers naturals per a refugi d'embarcacions. Aquest medi físic hostil, que impedia l'accés a peu dret als recursos del mar, va estimular entre les seues gents el desenvolupament i la pràctica de tan imaginativa tècnica d'adaptació a condicions extremes, raó per la qual disposava del nombre més gran de pesqueres de la Marina i per la qual, també, a causa d'aquesta obligada familiaritat amb costes tan abruptes, van instal·lar moltes de les pesqueres en altres municipis.

Vista de l'illa del Descobridor des del cap de la Nau. Darrere, a la costa, els Morros de Benitatxell, la punta Moraira i, al fons, el penyal d'Ifac. Aquesta costa abrupta conformava la geografia de les pesqueres.

La població ocupa un turó entre suaus ondulacions de llomes abancalades, vinyes de moscatell i el riuau associat a la pansa, conreus que van ser l'única font d'ingressos de la població fins que la irrupció del fenomen economicosocial del turisme i la construcció massiva van modificar significativament el seu mitjà de vida. Entre aquestes terres –on encara té presència el paisatge agrícola– i el mar s'interposa la serra Llorença, barrera muntanyosa de 440 metres d'altitud, bruscamment trencada per un enreixat de falles, responsable d'aquest front litoral tan escarpat, imponent i prolongada façana de vessants de forta rostària i precipicis rocosos verticals. Difícil geografia d'una costa inaccessible, distintiva en el paisatge de la doble presència del mar i la muntanya. Una estreta terrassa intermèdia, penjada entre les parets de la cúspide i el pedestal encinglat submergit a l'aigua, és el pas d'una senda, balcó sobre els trets tallants de les costes abruptes que ens permet apreciar la duresa d'aquell ofici. Res com la contemplació del medi físic pot situar degudament en la nostra

**«QUAN LA FOSCOR
COMENÇAVA A DISSIPAR-
SE AMB LES PRIMERES
I MÀGIQUES LLUMS DEL
NOU DIA, ERA ARRIBAT
EL MOMENT DE DONAR
PER ACABADA LA TASCA,
RETIRAR ELS ORMEIGS,
RECOLLIR LA PLATAFORMA
I TORNAR A CASA»**

imaginació la lluita ancestral de l'home contra la naturalesa indòmita.

Per aquest camí, entre la cala del Moraig i la cala Llebeig, recorrem en altura el medi natural de les pesqueres de Benitatxell, en unes dues hores tranquil·les entre l'anada i la tornada, quatre quilòmetres en total. Una senda de mitjana dificultat, sense problema orientatiu, senyalitzada amb dues ratlles paral·leles, blanca i verda, homologació de les sendes locals. El punt de partida el trobem prop de la cala del Moraig, a sis quilòmetres des de Benitatxell, trajecte que als pescadors els costava hora i mitja a peu. La cala va ser artificialment ampliada a base de dinamita, procediment seguit igualment en la costosa i complexa obra de la carretera d'unió amb la urbanització Cumbres del Sol, irremeiable ferida oberta en un paisatge superb lliurat irrespectuosament a la propietat privada.

Cinc-cents metres abans d'arribar a la cala del Moraig s'inicia el recorregut a peu, en una placeta on conflueixen dues carreteres, amb ampli espai per a aparcar el cot-

Cala del Moraig. Prop d'ací s'inicia el recorregut pel camí dels penya-segats que arriba fins a la cala Llebeig.

xe. Un panell informa sobre la senda i descriu els seus valors naturals i etnològics. Des del panell, cal seguir carretera amunt i als 110 o 120 metres, a l'esquerra, hi ha un indicador amb fletxes orientatives i marques.

El camí ens ofereix la contemplació de l'amplitud de la mar, de límits confusos a l'horitzó amb el cel que augmenta l'amplària de la perspectiva, alhora que altres paisatges més reduïts, retallats per la distància, ens acosten l'entorn immediat de l'arquitectura evolutiva dels penya-segats calcaris, modelats pel pas dels segles i que conserven en la seua morfologia la informació de les forces que els han esculpit. I la riquesa de la coberta vegetal. Sobre aquests vessants tan accidentats i variats, el relleu, en colossals graons, l'orientació i l'influx permanent del mar ha escalonat la vegetació en agrupacions, ecosistemes i endemismes de gran interès, fins al punt de colonitzar fins i tot les parets rocoses verticals, allí on una mínima fissura és el nínxol selectiu de plantes especialitzades.

La soledat vertical dels penyals inaccessible s'anima amb l'avi-fauna; els seus vols són l'expressió

vital dels penya-segats, amb els inquilins dominants, les gavines. Caminant sobre l'empremta ancestral de l'home, els ecos repetits del vol de les aus, la remor pregona de la mar i els nostres passos componen les veus del silenci de la naturalesa, l'encant dels grans espais lliures, aquí preservat per una configuració que ha posat límits a la intervenció humana, ben a prop dels cims urbanitzats de la Llorença.

Tot just accedir a la pedregosa rada, trobem la cova dels Arcs, llums i penombra de la cavitat batuda per l'onatge incessant. En la closca exterior hi va haver una pesquera, visible des de la zona d'aparcament. Per damunt de la cavitat, una senda condueix fins a la denomi-

nada falla del Moraig, un mirador dotat d'un panell didàctic davant del col·lapse de la gran fractura, de l'acció geològica i els seus vestigis. També és un punt d'observació dels morros i tallats cap al nord, un altre dels escenaris de les pesqueres.

La cova dels Arcs és la típica formació deguda a la dissolució química de les calcàries per les aigües meteòriques, procés que,

**«LES PESQUERES JA SÓN
 NOMÉS MEMÒRIA EN LA
 HISTÒRIA DEL TREBALL,
 LLEGAT DE LES PENALITATS,
 DE L'ATZAR I L'ESFORÇ
 FÍSIC QUE EXIGIA LLAVORS
 L'OBTENCIÓ DEL SUPORT
 DIARI»**

Cala Llebeig, amb la punta de Moraira al fons.

unit a l'erosió marina, és responsable de gran nombre de cavitats submergides i d'incidències en la morfologia dels penya-segats. A pocs metres cap al sud de la cova dels Arcs, un riu subterrani d'aigua dolça aboca el seu important cabal al mar per un curs submergit, del qual s'han explorat 2.000 metres, un bell i excepcional fenomen, paradigma de la intensitat dels processos càrstics de gran magnitud, generalitzats a les Marines. En l'exploració d'aquest riu silenciós, sumit en la foscor eterna, tres espeleòlegs subaquàtics han perdut la vida, atrapats al laberint de galeries totalment submergides.

■ LA FI DE LES PESQUERES

En els anys seixanta i setanta ja no anava ningú a les pesqueres per necessitat. A mitjan segle xx s'havia iniciat el declivi d'aquesta tasca, molt activa amb anterioritat a causa de les penúries habituals de les societats rurals, aguditzades per les misèries de la postguerra. L'emigració a l'Europa que emergia amb força de les ruïnes de la guerra, els significatius canvis derivats del tardà desenvolupament hispà, la industrialització i el turisme van transformar radicalment les expectatives socioeconòmiques. La millora del nivell de vida i l'increment de les alternatives laborals van desplaçar

definitivament l'activitat de les pesqueres. Avui ja no s'utilitzen ni tan sols esportivament, la sobreexplotació marina amb sofisticats mitjans de pesca en un litoral devorat pel consumisme i la contaminació ha reduït dràsticament les captures, que en l'actualitat quedarien molt per davall de les obtingudes en el passat, de tal manera que ja no podrien constituir un mitjà per a incrementar ingressos.

L'experiència personal davant el medi físic en què es desenvolupaven les pesqueres ha estat el motiu de les últimes trobades de l'home amb l'aventura del mar als penya-segats. Aquesta ruptura de motivacions amb el passat condemna la supervivència de les pesqueres, ja quasi desaparegudes. Abans que la pèrdua dels seus dispositius, el silenci i el desconeixement releguen a l'oblit aquest testimoni del passat tan esborronador es fa necessari preservar-lo com a preat patrimoni. El llibre que hem comentat ja cobreix en gran manera aquest compromís tan necessari. Poble Nou de Benitatxell disposa d'abundant material i documentació, prou per crear un museu, una iniciativa que rescataria per al ciutadà el suggestiu passat de les pesqueres i dels seus protagonistes. ☺

Rafael Cebrián Gimeno. Centre Excursionista de València.